

Xarxa Punt TIC

MÒDUL 3

Formació de formadors: Alfabetització informacional

Unitat 2: Formació en alfabetització informacional

→ ÍNDEX

ÍNDEX.....	2
FORMACIÓ EN ALFABETITZACIÓ INFORMACIONAL. FACILITAR ELS CONEIXEMENTS BÀSICS SOBRE L'ALFABETITZACIÓ INFORMACIONAL, ELS SEUS OBJECTIUS	3
Coneixements bàsics dels indicadors sobre la societat de la informació de la seva comunitat i la fractura digital (ús de la xarxa, patrons de navegació, implantació de la SI en el seu entorn, etc.).....	3
Indicadors de coneixement i innovació	5
Indicadors en les TIC	5
Indicadors de societat	5
Indicadors de l'entorn econòmic.....	6
Indicadors de la societat de la informació a Catalunya	6
Marc teòrics sobre alfabetització informacional, relació amb la formació d'usuaris tradicional. Declaracions internacionals de desenvolupament de l'alfabetització informacional (Declaració de Praga, Alexandria, Toledo, etc.)	7
Declaració de Praga “Cap a una societat alfabetitzada informacionalment”	12
Declaració d'Alexandria sobre l'alfabetització informacional i l'aprenentatge al llarg de la vida. “Fars per a la societat de la informació”	13
Declaración de Toledo sobre la alfabetización informacional (ALFIN) “Bibliotecas por el aprendizaje permanente”	15
Models d'habilitats informacionals utilitzats en l'actualitat.....	17
Perfil del formador	19
Estat del desenvolupament de l'alfabetització informacional a Catalunya i a l'Estat espanyol	22
Recursos d'informació sobre materials d'aprenentatge AlFin	24
Fonts d'actualització professional i recursos d'interès	25
Bibliografia	27

→ FORMACIÓ EN ALFABETITZACIÓ INFORMACIONAL. FACILITAR ELS CONEIXEMENTS BÀSICS SOBRE L'ALFABETITZACIÓ INFORMACIONAL, ELS SEUS OBJECTIUS

Coneixements bàsics dels indicadors sobre la societat de la informació de la seva comunitat i la fractura digital (ús de la xarxa, patrons de navegació, implantació de la SI en el seu entorn, etc.)

"Els indicadors consisteixen en compendis, conjunts o seleccions de dades bàsiques, com ara les proporcions d'una població amb una característica determinada, les taxes d'incidència o de canvi, les mesures de gravetat, de temps transcorregut, etc., les mitjanes, les medianes i altres mesures de tendència central, com les distribucions percentuals, distribucions de freqüències, i moltes d'altres".

Es pot afirmar que actualment vivim en un món ple de desigualtats. La tan esmentada societat de la informació conviu amb l'analfabetisme, la gana, les guerres i les malalties que lamentablement inunden el món. Malgrat aquesta situació, la societat de la informació i la globalització continuen avançant, per tant, hem de continuar treballant per aconseguir l'alfabetització de totes les persones; tanmateix, en parlar d'alfabetització al segle XXI entenem que l'alfabetització tal com la concebíem fins ara, en sentit lectoescriptor, és insuficient i no és proporcional als mitjans utilitzats actualment per comunicar la informació, per tant, no satisfà les necessitats d'integració social de l'individu.

El nivell d'alfabetització en informació podria arribar a convertir-se en un bon indicador del desenvolupament general d'un país, tant econòmic com social i educatiu, però la situació en l'actualitat es caracteritza per la falta d'homogeneïtat als diferents països pel que fa a l'accés, el coneixement i l'ús de les tecnologies de la informació, que provoca l'anomenada fractura digital (bretxa digital) i el consegüent analfabetisme informacional.

L'OCDE defineix el terme fractura digital com la separació entre individus, llars, negocis i àrees geogràfiques de diferent nivell socioeconòmic, en relació amb les oportunitats per accedir a les tecnologies de la informació i a l'ús d'Internet per realitzar activitats diverses a través de la Xarxa.

La qüestió principal en el debat sobre la fractura digital no s'hauria de centrar en la millor manera de fer arribar les tecnologies de la informació als desfavorits, sinó en

esbrinar quina és la millor manera de que aprofitin els avantatges que els ofereixen les tecnologies per millorar la seva situació. Les dificultats més rellevants en l'ús d'Internet són, sobretot, les que tenen a veure amb les possibilitats d'accés físic, les habilitats, les actituds davant la tecnologia i els continguts.

La biblioteca, com a institució mediatra de la cultura i de l'aprenentatge, ha d'exercir un paper central per a la resolució d'aquestes dificultats; l'alfabetització en informació contribuirà d'aquesta manera a pal·liar la fractura digital.

La Unió Europea, a l'Informe Bangemann de 1994, concep la Societat de la Informació com una societat emergent a la qual estan donat pas les noves tecnologies de la informació i comunicació a través d'una nova revolució industrial basada en la informació i a la qual és necessari adaptar-se amb rapidesa per aprofitar totes les possibilitats que ofereix.

Per altra banda, els informes sobre la Societat de la Informació elaborats per Telefónica des de l'any 2000 la defineixen com un estadi de desenvolupament social caracteritzat per la capacitat dels seus membres (ciutadans, empreses i Administració Pública) per obtenir i compartir qualsevol informació, instantàniament, des de qualsevol lloc i en la forma que es prefereixi.

Si bé cada vegada són més grans els esforços dedicats a la comprensió de la Societat de la Informació, també són múltiples les dificultats i reptes que comporta el seu estudi i anàlisi.

Per una banda, a causa de la complexitat i amplitud del fenomen objecte d'anàlisi, ja que suposa una transformació global tant de l'entorn econòmic com social, amb importants implicacions en aquests dos nivells. A això cal afegir el fet que els seus efectes han començat a fer-se patents molt recentment, de manera que en general resulta difícil poder determinar quin és el balanç final d'aquests efectes.

El segon dels problemes a assenyalar és l'escassetat d'informació sobre els diferents aspectes que inclou la Societat de la Informació, sobretot pel que fa a informació de tipus quantitativa. Així, existeix una important deficiència d'estadístiques oficials que permetin quantificar i estudiar l'evolució d'aquest fenomen. En molts casos l'única informació disponible procedeix de fonts privades, algunes de les quals no detallen la metodologia emprada per a la seva obtenció. L'existència d'aquestes deficiències informatives és, d'altra banda, comprensible, ja que, com s'ha comentat, es tracta d'un fenomen molt recent; els primers intents de quantificació de la seva importància es remunten a l'any 1998 amb el conegut informe del departament de comerç dels Estats Units, *The Emerging Digital Economy*.

De les iniciatives empreses per a l'anàlisi de la Societat de la Informació es pot destacar aquells intents per definir un conjunt o sistema d'indicadors que permetin analitzar el desenvolupament i la implantació d'aquesta nova societat que s'està configurant, així com també comparar el grau d'adaptació dels agents econòmics i socials d'aquesta societat.

Els indicadors que normalment s'estan emprant per mesurar la Societat de la Informació es poden agrupar en quatre àmbits (coneixement i innovació, les TIC, societat i economia), amb l'objectiu d'oferir una visió sintètica i el més coherent possible d'aquests sistemes d'indicadors.

Indicadors de coneixement i innovació

Despesa en I+D, percentatge d'universitaris, patents, parcs i centres científicotecnològics, producció científica en revistes especialitzades, etc.

Indicadors en les TIC

Mercat del sector TIC: exportacions i importacions, percentatge del PIB, despesa TIC per habitant, ocupació en el sector, etc.

Indicadors de societat

També es quantifica l'extensió i les infraestructures disponibles, ja que condicionen l'accés dels individus a l'espai electrònic; i per altra banda, l'adaptació dels individus i institucions a les noves tecnologies.

A nivell de les infraestructures disponibles, l'anàlisi s' en tres àmbits: les infraestructures de xarxes, els costos d'accés i l'equipament dels agents socials.

D'altra banda, els indicadors més freqüentment utilitzats en l'anàlisi de l'adaptació dels individus i institucions a les noves tecnologies es resumeixen en els següents:

- Percentatge d'usuaris d'Internet sobre la població total (també denominada taxa de penetració d'Internet).
- Percentatge d'usuaris d'Internet que han experimentat problemes de seguretat.
- Percentatge de lectors de premsa on line en relació als de premsa escrita.
- Percentatge de professors que utilitzen Internet amb finalitats educatives a les escoles.
- Nombre d'hores setmanals dedicades a les escoles a l'ús d'Internet amb finalitats educatives.
- Nombre d'adreces electròniques en les diferents administracions públiques en relació al nombre total d'empleats.
- Percentatge de serveis públics on line.
- Percentatge d'usuaris que utilitzen els serveis on line de les administracions públiques.
- Percentatge de teletreballadors sobre la població ocupada.

Indicadors de l'entorn econòmic

A nivell macroeconòmic, la contribució de les TIC al creixement de l'*output* (sortida), a la productivitat i a la contenció dels preus.

A nivell microeconòmic, es tracta d'analitzar tant el comportament de les empreses com el dels consumidors a través dels següents indicadors:

- Percentatge d'empreses amb PC, amb connexió a Internet, amb pàgina web.

- Percentatge d'empreses que realitzen comerç electrònic sobre el total d'empreses.
- Percentatge d'usuaris d'Internet que realitzen compres on line.
- Vendes de comerç electrònic per usuari (B2C) d'Internet.
- Inversió publicitària en Internet.

Indicadors de la societat de la informació a Catalunya

Per l'anàlisi del nostre entorn, una bona font d'informació és el web [Departament de Governació i Administracions Públiques](#) de la Generalitat de Catalunya, ja que mostra els indicadors que fan servir (població, empresa i administració local), la metodologia utilitzada, l'accés a les fonts estadístiques, els estudis i informes, la normativa que afecta a la societat del coneixement i també altres publicacions relacionades.

El procés d'adopció de les TIC a Catalunya es mesura amb un conjunt d'indicadors conjunturals per tal de:

- Disposar d'instruments de mesura de l'evolució de l'ús de les TIC a Catalunya.
- Homogeneïtzar i difondre el sistema d'indicadors "quantitatius" en línia amb eEurope permetent una comparativa amb d'altres països i regions.
- Detectar tendències que permetin als agents decisoris, tant de l'àmbit públic com privat en matèria de TIC, actuar amb visió de futur.
- Les dades es publiquen en estudis regulars sobre:
- Adopció de les TIC a la llar i pels individus.
- Adopció de les TIC a l'empresa i als negocis.
- Implantació de les estructures tecnològiques.
- Adopció de les TIC a les administracions locals i regionals.
- Implantació de les TIC a l'ensenyament i a la sanitat.

Els indicadors de la Societat de la Informació s'alimenten de les enquestes anuals INE a les llars i empreses sobre equipament i ús de les TIC a Catalunya (mostra ampliada a les darreres onades per cobrir les comarques).

Els e-indicadors permeten fer un seguiment del grau d'adopció de les TIC per part de la societat (població i empresa) seguint les directrius dels indicadors eEurope per analitzar la convergència de Catalunya amb Europa, i permeten una comparació homogènia amb regions i països. Actualment, inclouen les dades de 2005.

Els indicadors s'agrupen al voltant de:

Llars/individus/empreses

- Equipament
- Ús de les TIC
- Barreres i impacte en l'adopció
- Administracions
- Equipament
- Recursos humans i inversió en TIC
- Oferta de serveis en línia
- Barreres i impacte en l'adopció

→ **Marc teòrics sobre alfabetització informacional, relació amb la formació d'usuaris tradicional. Declaracions internacionals de desenvolupament de l'alfabetització informacional (Declaració de Praga, Alexandria, Toledo, etc.)**

La preocupació bibliotecària per difondre entre els usuaris els seus recursos ha estat una constant en la història de les biblioteques. Pionera en aquest tipus de serveis, la instrucció bibliogràfica s'entén com una forma d'instrucció en la recerca i la utilització eficaç d'informació bibliogràfica. La formació d'usuaris s'orienta a la instrucció en l'ús general de la biblioteca i la totalitat dels seus recursos. El concepte alfabetització en informació al·ludeix al desenvolupament per accedir, usar i valorar la informació.

La societat de la informació i els seus mitjans, per representar el coneixement i accedir a ell, han desenvolupat una nova manera de llegir i escriure, una nova alfabetització més pròxima a la tasca documentalista: l'alfabetització informacional. La documentació està clarament indicada per contribuir, tant al desenvolupament conceptual i al procés de normalització de l'alfabetització en informació en l'entorn de les biblioteques, com al desenvolupament de les noves funcions que l'educació reclama a aquesta ciència.

L'augment dels coneixements tecnològics, comunicacionals i informacionals ha generat un procés de canvis entorn l'educació de les persones. L'augment dels coneixements que es consideren necessaris per realitzar diverses activitats ha produït la necessitat d'una educació permanent en matèria informacional.

- a. Programes formatius i d'orientació d'usuaris implementats de forma independent o combinats amb currículums docents.
- b. Biblioteques digitals orientades a l'oferta de tutorials i recursos didàctics per aprendre a manejar i buscar informació.
- c. Cursos de formació d'usuaris per a la satisfacció de les seves pròpies necessitats d'informació, segons les seves característiques específiques.

L'alfabetització està sent reconeguda pels organismes internacionals més importants –OCDE, UNESCO i IFLA, entre d'altres– com una competència bàsica perquè les persones puguin espavilar-se de manera eficaç i en igualtat de condicions en la societat de la informació. Una mostra d'això és la publicació de diferents documents en els quals es reconeixen aquestes possibilitats.

A Espanya també comença a cobrar força i presència el moviment d'alfabetització en informació. Prova d'això és la celebració de nombrosos esdeveniments, jornades, congressos i cursos protagonitzats per ALFIN. Un dels documents més rellevants que reflecteixen aquest interès és la Declaració de Toledo. Aquest seminari va reunir un

→ Formació de formadors: Alfabetització informacional

Unitat 2: Formació en alfabetització informacional

gran nombre de professionals procedents d'institucions bibliotecàries, documentals i educatives de tota Espanya per reflexionar sobre les necessitats d'aprenentatge que la nova societat del coneixement imposa al món acadèmic i a la ciutadania en general i la contribució de les biblioteques i altres institucions documentals a aquest procés.

Les biblioteques i els seus professionals han desenvolupat en els últims trenta anys un paradigma teòric de l'ALFIN que serveix de fonament per a la pràctica professional davant els canvis socials, econòmics i tecnològics que han afectat el món de la informació:

- Augment exponencial del nombre de publicacions de tot tipus amb la consegüent sobrecàrrega d'informació.
- Irrupció massiva de les tecnologies de la informació i comunicació (TIC) que requereixen un nivell d'alfabetització tecnològica.
- Tendència a l'autoservei en el consum d'informació.
- Augment de la preocupació per les competències de la població per adaptar-se als canvis i la seva aplicació en contextos econòmics en transformació ràpida.

L'extensió de la filosofia de la qualitat, l'avaluació de resultats i la rendició de comptes al sector públic obliga les biblioteques a demostrar la seva contribució a les necessitats socials.

La justificació de l'ALFIN és també present en els principals documents normatius de les biblioteques públiques, ja que, tant el **Manifest** d'IFLA/UNESCO de 1994 (<<http://www.ifla.org/VII/s8/unesco/span.htm>>) com les **Pautes** d'IFLA/UNESCO de 2001 (<<http://www.ifla.org/VII/s8/news/pg01-s.pdf>>) realcen el compromís de les biblioteques amb l'aprenentatge permanent, de la mateixa manera que ho fa el **Manifest sobre Internet** d'IFLA/FAIFE de 2002 (<<http://www.ifla.org/III/misc/im-s.htm>>) i les seves **Directrius de Desenvolupament** (IFLA/UNESCO, 2006). (<<http://www.ifla.org/faife/policy/iflastat/Internet-ManifestoGuidelines-es.pdf>>).

La necessitat de les biblioteques de replantejar-se radicalment la missió, fites i objectius dels seus serveis ha fet evolucionar la tradicional instrucció bibliogràfica, que solia centrar-se en formar els usuaris en l'ús adequat de les instal·lacions i equips de la biblioteca i dels seus recursos d'informació impresos. Això ha portat a la realització de programes d'ALFIN dirigits a diferents grups, a fi que adquireixin la competència necessària per buscar i utilitzar la informació més ajustada a les seves necessitats, independentment de formats, suports, canals i ubicació.

Aquesta evolució és una adaptació a noves circumstàncies i exigències del servei que ja es venia donant a les biblioteques, i, per tant, no ha suposat la desaparició de les activitats tradicionals de formació d'usuaris. Ans el contrari: un bon programa d'ALFIN

→ Formació de formadors: Alfabetització informacional

Unitat 2: Formació en alfabetització informacional

es continuarà basant en un percentatge gens menyspreable d'activitats i mètodes de formació (visites guiades, guies d'ús de recursos, assistència personalitzada, etc.) utilitzats des de sempre a les biblioteques, però perfectament integrats als nous i més amplis objectius d'aprenentatge. Comparada amb la instrucció bibliogràfica i la formació d'usuaris tradicional, l'ALFIN acostuma a implicar una major i més complexa incardinació de les activitats formatives de la biblioteca en l'entorn educatiu formal, informal i no formal de la comunitat a què serveix.

Acords presos durant algunes de les reunions internacionals en relació a l'alfabetització informacional:

- Declaració de la Sorbona (França, Alemanya, Itàlia i el Regne Unit, 1998) (http://www.eees.ua.es/documentos/declaracion_sorbona.htm). Per a l'harmonització del disseny del Sistema d'Educació Superior Europeu.
- Declaració de Bolonya (Alemanya, Àustria, Itàlia, Bèlgica, Finlàndia, Dinamarca, Noruega, Suècia, Suïssa i Holanda, 1999)
- (<http://universidades.universia.es/fuentes-info/documentos/bolonia.htm>). Posa èmfasi en el paper central de les universitats en el desenvolupament de les dimensions culturals europees.
- **Declaració de Praga** "Cap a una societat alfabetitzada en informació" (2003) ([Veure annex](#)). Va ser realitzada com a conclusió de la reunió d'experts en alfabetització en informació, organitzada per la Comissió Nacional dels Estats Units per a les Biblioteques i la Documentació i pel Fòrum Nacional d'Alfabetització en Informació.
- **Declaració d'Alexandria** "Fars per a la Societat de la Informació" (2005) ([Veure annex](#)). Va ser el document final del col·loqui d'experts d'Alexandria sobre alfabetització en informació i aprenentatge al llarg de la vida, organitzat per la UNESCO, INFLA i el National Forum on Information Literacy, en el marc de la Cimera Mundial de Societat de la Informació.
- **Declaració de Toledo** sobre l'alfabetització informacional (ALFIN) "Biblioteques per l'aprenentatge permanent" (2006) ([Veure annex](#)). Sorgeix del seminari celebrat a la biblioteca regional de Castella-la Manxa, "Biblioteca, aprenentatge i ciutadania: l'alfabetització informacional".

L'ALFIN es va anar desenvolupant en biblioteques educatives (tant escolars com universitàries) i en les seves associacions professionals, i en aquest entorn s'han formulat models descriptius de les competències informacionals, fins i tot articulant diversos nivells de domini segons el tipus d'estudiant i el seu progrés.

Sobre biblioteques escolars tenim les normes de l'AASL/AECT, de 1998 (<http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/aasl/aaslproftools/informationpower/InformationLiteracyStandards_final.pdf>). Per al món universitari, els models més difosos són *Les*

→ Formació de formadors: Alfabetització informacional

Unitat 2: Formació en alfabetització informacional

set cares de l'ALFIN en l'Educació Superior de Bruce, de 1997, publicada en castellà el 2003 (<<http://www.webcitation.org/5Nqz6Na2C>>), i els set pilars de l'ALFIN de la Societat Britànica de Biblioteques Universitàries i Nacionals (SCONUL, 1999 <<http://www.webcitation.org/5NrBdIOvP>>).

Pel que fa a normes, tenim les de l'ACRL/ala, de 2000 (<<http://www.webcitation.org/5Npa6ftIT>>) i les del CAUL (1a edició de 2000) (<<http://www.webcitation.org/5NqzDqF1s>>), per a biblioteques universitàries.

Aquestes últimes, en la seva segona edició (ANZIIL, 2003) –sota la responsabilitat de l'Institut Australià i Neozelandès per a l'ALFIN– (<<http://www.webcitation.org/5NqyllrYy>>), estan destinades a tota la població en el seu conjunt, igual que el projecte de Normes internacionals elaborades a la Secció d'ALFIN de l'IFLA, que està en fase de discussió pública (IFLA/INFOLIT SECTION 2006 <<http://www.webcitation.org/5Nr9liMSS>>).

Totes aquestes normes es poden considerar com a tals només en un sentit molt relatiu, perquè en posar-les en pràctica és molt difícil concretar en termes mesurables els objectius d'aprenentatge i indicadors de rendiment que esmenten. En tot cas, són útils per a la planificació dels objectius i continguts dels programes ALFIN en qualsevol tipus de biblioteca.

L'establiment del nivell ALFIN d'entrada en l'ensenyament superior resulta vital per a l'establiment dels nivells de sortida en l'ensenyament secundari, perquè, amb alguns ajustaments, aquests últims equivaldrien al nivell d'entrada en l'ensenyament superior. I a més, podrien facilitar la definició d'uns coneixements bàsics per a la població adulta en general, que durien a terme les biblioteques públiques en els seus programes d'ALFIN.

El Marc per a l'Alfabetització Informacional a Austràlia i Nova Zelanda (ANZIIL,2003) parteix de quatre principis, segons els quals una persona amb ALFIN:

- S'implica en l'aprenentatge independent mitjançant la construcció de nous significats, comprensió i coneixement.
- Obté satisfacció i realització personal gràcies a l'ús eficaç de la informació.

→ Formació de formadors: Alfabetització informacional

Unitat 2: Formació en alfabetització informacional

- Busca i utilitza la informació, individualment i en grup, per a la presa de decisions i la solució de problemes davant de qüestions personals, professionals i socials.
- Demostra responsabilitat social gràcies al compromís amb l'aprenentatge continu i la participació comunitària.

Aquests principis emmarquen les sis normes bàsiques que serveixen per identificar que una persona amb competència informacional:

- Reconeix la necessitat d'informació i determina la naturalesa i nivell de la informació que necessita.
- Troba la informació que necessita de manera eficaç i eficient.
- Avalua de manera crítica la informació i el seu procés de recerca.
- Gestiona la informació reunida o generada.
- Aplica la informació anterior i la nova per construir nous conceptes o crear noves formes de comprensió.
- Utilitza la informació amb seny i es mostra sensible a les qüestions culturals, ètiques, econòmiques, legals i socials que implica el seu ús.

La consideració de diversos graus d'ALFIN respon també a les crítiques, justificades en part, que van rebre les *Normes ALFIN per a l'Educació Superior* de l'Associació Nord-americana de Bibliotecaris Universitaris. La pretensió d'exhaustivitat, d'una banda, i la impossibilitat de la seva aplicació immediata i eficaç en situacions reals. Tanmateix, la disponibilitat del paradigma de l'ALFIN en el seu estadi actual, inclosa l'existència de normes que expliciten els graus òptims a arribar, resulta vital, sobretot per a aquells entorns professionals de països de tot el món que necessiten iniciar els seus propis desenvolupaments de programes d'ALFIN. La raó és que els ofereix punts de partida i els aporta claus per establir metes i objectius clars, d'acord amb les seves condicions locals.

Declaració de Praga “Cap a una societat alfabetitzada informacionalment”

Nosaltres, els participants de la Reunió d'Experts en Alfabetització Informacional, organitzada per la US National Comision on Library and Information Science i el National Forum on Information Literacy, amb el suport de la UNESCO, representant a 23 països dels set continents, celebrada a Praga, República Txeca, del 20 al 23 de

→ Formació de formadors: Alfabetització informacional

Unitat 2: Formació en alfabetització informacional

setembre de 2003, proposem els següents principis fonamentals per a l'Alfabetització Informacional:

- La creació d'una Societat de la Informació és clau per al desenvolupament social, cultural i econòmic de les nacions, comunitats, institucions i individus a partir del segle XXI.
- L'Alfabetització Informacional engloba el coneixement de les pròpies necessitats d'informació i l'habilitat d'identificar, localitzar, avaluar, organitzar, crear, utilitzar i comunicar amb eficàcia la informació per tal de fer front als problemes o qüestions plantejats; és un prerequisit per participar de forma eficaç a la Societat de la Informació i alhora és una part del dret humà bàsic a l'aprenentatge al llarg de la vida.
- L'AI, juntament amb l'accés a la informació i a l'ús eficaç de les tecnologies de la informació i de la comunicació, juga un paper fonamental en la reducció de desigualtats entre les persones i els països, i en la promoció de la tolerància i la comprensió mútua gràcies a l'ús de la informació en contextos multiculturals i multilingües.
- Els governs han de desenvolupar programes potents de promoció a l'ALFIN en tot el país com un pas necessari per a tancar la bretxa digital per mitjà de la creació d'una ciutadania alfabetitzada en informació, una societat civil eficaç i una força de treball competitiva.
- L'ALFIN ha de ser una preocupació per a tots els sectors de la societat i hauria de ser ajustada a les necessitats de cadascú i a contextos específics.
- L'ALFIN ha de ser un component important del programa d'Educació per a tothom, que pot contribuir de forma fonamental a aconseguir les Metes de les Nacions Unides de Desenvolupament per al Mil·lenni i respecte de la Declaració Universal dels Drets Humans.
- En el context anterior, proposem que els governs, la societat civil i la comunitat internacional considerin urgentment les següents recomanacions per a una política d'ALFIN:
- L'Informe de la Conferència de Praga del setembre de 2003 cal que sigui estudiat, i que les seves recomanacions, plans estratègics i iniciatives de recerca s'executin de forma immediata segons sigui apropiat (l'informe es farà públic el desembre de 2003).
- El progrés i les oportunitats d'aplicació dels aspectes anteriors haurien de ser avaluades per un Congrés Internacional d'Alfabetització en Informació, que podria organitzar-se durant la primera meitat de 2005.
- La possibilitat d'incloure l'ALFIN dins la Dècada de l'Alfabetització de les Nacions Unides (2003-2012) caldria que es prengué en consideració per la comunitat internacional.

Traducció: Eva Ortoll. Grup de Treball Alfincat.

<<http://www.cobdc.org/grups/alfincat/index.html>>

Declaració d'Alexandria sobre l'alfabetització informacional i l'aprenentatge al llarg de la vida. “Fars per a la societat de la informació”

Commemorant durant aquesta setmana la confirmació del lloc del far d'Alexandria, una de les antigues meravelles del món, els participants en el Col·loqui d'Alt Nivell sobre l'Alfabetització Informacional i l'Aprenentatge al Llarg de la Vida, que va tenir lloc a la biblioteca Alexandrina entre el 6 i el 9 de novembre, declarem que l'alfabetització informacional i l'aprenentatge al llarg de la vida són els fars de la societat de la informació que il·luminen les rutes cap al desenvolupament, la prosperitat i la llibertat.

L'alfabetització informacional es troba en el cor mateix de l'aprenentatge al llarg de la vida. Capacita la gent de tota classe i condició per cercar, avaluar, utilitzar i crear informació de manera eficaç per aconseguir les seves metes personals, socials, ocupacionals i educatives. Constitueix un dret humà bàsic en el món digital i promou la inclusió social de totes les nacions.

L'aprenentatge al llarg de la vida permet que els individus, les comunitats i les nacions arribin als seus objectius i aprofitin les oportunitats que sorgeixen en un entorn global en desenvolupament per a beneficis compartits. Ajuda les persones i a les seves institucions a afrontar els reptes tecnològics, econòmics i socials, a remeiar els desavantatges i a millorar el benestar de tots.

L'alfabetització informacional:

- inclou les competències per reconèixer les necessitats d'informació i per localitzar, avaluar, aplicar i crear informació en contextos socials i culturals;
- resulta crucial per als avantatges competitius d'individus, empreses (especialment les petites i les mitjanes), regions i nacions;
- ofereix la clau per a l'accés, l'ús i la creació eficaç de continguts en suport del desenvolupament econòmic, l'educació, la salut i els serveis humans, i de tots els altres aspectes de les societats contemporànies; i amb això ofereix una base vital per aconseguir les metes de la Declaració del Mil·lenni i del Cim Mundial sobre la Societat de la Informació; i

- s'estén més enllà de les meres tecnologies actuals per cobrir l'aprenentatge, el pensament crític i les competències d'interpretació per sobre de fronteres professionals, potenciant els individus i les comunitats.

En el context d'una societat de la informació en desenvolupament, instem els governs i les organitzacions intergovernamentals perquè apliquin polítiques i programes que promoguin l'alfabetització informacional i l'aprenentatge al llarg de la vida. En particular, els demanem que donin suport a:

- 1) reunions per regions i per temes que facilitin l'adopció d'estratègies per a l'alfabetització informacional i l'aprenentatge al llarg de la vida en regions i sectors socioeconòmics específics;
- 2) el desenvolupament professional del personal en els sectors de l'educació, les biblioteques i la informació, els arxius i els serveis humans i de salut en els principis i pràctiques de l'alfabetització informacional i l'aprenentatge al llarg de la vida;
- 3) la inclusió de l'alfabetització informacional en l'educació inicial i contínua per a sectors econòmics i de la política i administració governamental clau, i també en la pràctica professional d'assessors del sector agrícola, industrial i de les empreses;
- 4) programes per augmentar les possibilitats d'ocupació i les capacitats emprenedores de les dones i de les persones en desavantatge, incloent-hi les persones immigrants, amb ocupació precària i aturades; i
- 5) el reconeixement de l'alfabetització informacional i de l'aprenentatge al llarg de la vida com a elements clau per al desenvolupament de les competències genèriques que han de ser requisit per a l'acreditació de tots els programes educatius i de formació.

Afirmem que una forta inversió en les estratègies per a l'alfabetització informacional i l'aprenentatge al llarg de la vida crea valor públic i resulta essencial per al desenvolupament de la societat de la informació.

Adoptada a Alexandria, Egipte, a la biblioteca Alexandrina, el 9 de novembre de 2005

Trad.: Ajó Monzó (Xarxa de serveis d'informació per a joves a les Illes Balears)

<<http://www.cobdc.org/pdf.html>>

Declaración de Toledo sobre la alfabetización informacional (ALFIN) “Bibliotecas por el aprendizaje permanente”

“Estamos inmersos en una sociedad del conocimiento, en la que debemos aprender durante toda la vida y desarrollar habilidades para usar la información de acuerdo a

objetivos personales, familiares y comunitarios, siempre en entornos de inclusión social, preservación y respeto intercultural. Así lo afirman organismos internacionales en numerosas declaraciones y, de igual forma, lo asumen los profesionales de la información a través de instituciones como IFLA y manifiestos como la Declaración de Praga: hacia una sociedad alfabetizada en información y la Declaración de Alejandría sobre la alfabetización informacional y el aprendizaje a lo largo de la vida.

La alfabetización informacional es una herramienta esencial para la adquisición de competencias en información, así como para el desarrollo, participación y comunicación de los ciudadanos. Se hacen necesarios conocimientos sobre el acceso a la información y su uso eficaz, crítico y creativo. Por este motivo, profesionales de la información y la educación del estado español se reunieron en Toledo en el Seminario de Trabajo “Biblioteca, aprendizaje y ciudadanía: la alfabetización informacional”, con el fin de analizar la aplicación del concepto y la situación de los programas de alfabetización informacional en España, así como para proponer las líneas y actuaciones prioritarias en los diferentes ámbitos territoriales. Tras su debate, comunican a la sociedad en general, autoridades, instituciones, agentes sociales y profesionales las siguientes consideraciones:

Las bibliotecas y su personal contribuyen al mantenimiento y mejora de los niveles educativos de toda la población, gracias a sus instalaciones, recursos y servicios, así como por las actividades de formación y promoción de la lectura que realizan.

Las bibliotecas y los centros de información deben diseñar y poner en práctica actividades de formación de manera eficaz y en coordinación con las instituciones responsables de la provisión de formación en las competencias básicas.

Las instituciones deben fomentar el desarrollo profesional permanente del personal de las bibliotecas, para conseguir una actualización constante en la información de todo tipo que afecte a los colectivos a los que se atiende.

Las bibliotecas deben tener una política formativa específica de todo su personal, que permita actuar en la alfabetización de los ciudadanos en el uso de la información y posibilite trabajar en favor del aprendizaje permanente.

El sistema educativo obligatorio es la base inicial para la capacitación en el uso de la información, por lo que es preciso dar protagonismo a la biblioteca escolar como centro de recursos para el aprendizaje y la adquisición de competencias.

Los planes de estudio de las universidades que forman profesionales de la información deberían integrar contenidos relativos a la alfabetización informacional y las cuestiones pedagógicas necesarias para su enseñanza.

Las asociaciones profesionales deben dar prioridad en su oferta de actividades de formación continua a los nuevos retos que impone la alfabetización informacional y el aprendizaje a lo largo de la vida.

Los agentes implicados en la promoción de la alfabetización informacional deberían establecer foros locales, provinciales, autonómicos y estatales, que se conviertan en plataformas de reflexión, difusión y cooperación interinstitucional.

Los puntos prioritarios de reflexión para estos foros, que podrían constituir los primeros pasos en una agenda nacional de promoción de la alfabetización informacional, deberían ser:

Elaboración de un modelo y marco propio para las competencias fundamentales incluidas en la alfabetización informacional.

Elaboración de una propuesta curricular de alfabetización informacional que se adapte a contextos bibliotecarios, disciplinares, de aprendizaje y vitales diferentes según los segmentos de población a los que vayan dirigidos.

Realización de un programa de actividades para la concienciación social acerca de la necesidad de la alfabetización informacional.

Recogida sistemática de ejemplos de las mejores prácticas en evaluación de programas de formación y de certificación de niveles individuales.

Creación, mantenimiento y actualización de un sitio web específico sobre alfabetizaciones y competencias fundamentales, como centro de recursos y apoyo a los foros e iniciativas que se desarrollen.

Identificación de socios clave en los distintos ámbitos para el establecimiento, actualización, promoción y difusión de la agenda de actuaciones.

Establecimiento de un mecanismo eficaz y fluido de participación en la agenda internacional para la alfabetización a lo largo de la vida, que tenga en cuenta las competencias y responsabilidades de cada ámbito de actuación.

La cooperación para el desarrollo de las competencias fundamentales y las alfabetizaciones debe orientarse en dos direcciones:

Por una parte, los profesionales de la información deben trabajar en la interacción entre teoría y práctica profesional; así como procurar la cooperación entre centros de información, con el fin de que la formación informacional tenga progresión y actúe de acuerdo a sus objetivos educativos.

Por otro lado, las instituciones, organismos y profesionales interesados en la promoción de las competencias informacionales deberían establecer relaciones entre sí, para la coordinación y desarrollo de actividades conjuntas.

Los asistentes al Seminario de Toledo se comprometen a realizar ante las instituciones, organismos y asociaciones del entorno profesional y geográfico al que pertenecen cuantas acciones sean pertinentes para lograr el apoyo público a las consideraciones reflejadas en este documento y su compromiso de actuación en favor de la alfabetización informacional.

En Toledo, a 3 de febrero de 2006”

<http://travesia.mcu.es/S_ALFIN/ficheros/Declaracion_Toledo.pdf>

Models d'habilitats informacionals utilitzats en l'actualitat

En les dues últimes dècades han sorgit un nombre important d'exemples en la literatura sobre alfabetització en informació, tanmateix només alguns han estat acceptats com a models per la comunitat científica. Un model d'alfabetització en informació és un marc teòric que tracta de presentar el nivell de competències necessari perquè una persona adquireixi les habilitats que el facin ser alfabetitzat en informació en un determinat estadi evolutiu.

El desenvolupament operatiu d'aquests models es du a terme a través de normes, conformades en llistats de categories, que descriuen la naturalesa i l'abast que presenta cada un d'aquests constructors. Una de les claus de l'expansió de l'alfabetització en informació als Estats Units, i per extensió a tot el món, ha estat la publicació de les normes, tant nacionals com estatals, que després han estat adoptades per diversos organismes d'acreditació professional nord-americans i han donat lloc al desenvolupament de les diferents competències observades en institucions acadèmiques com a objectius educacionals.

El model Big6, formulat el 1990 per Eisenberg i Berkowitz, és un acostament al perfeccionament de les habilitats necessàries per a l'ús de la informació, i apunta a la integració de competències per a la recerca d'informació juntament amb eines bàsiques per utilitzar, requerir i valorar informació. El model es basa en les següents habilitats:

- Definició de la tasca. Identificar la informació necessària per concloure la tasca.
- Estratègies de recerca de la informació. Avaluar les diverses fonts possibles per determinar prioritats.
- Localització i accés. Localitzar les fonts (intel·lectual i física).
- Trobar la informació en les fonts.
- Ús de la Informació. Contrastar la informació d'una font amb la d'una altra.
- Extreure la informació rellevant d'una font.
- Síntesi. Organitzar la informació de fonts múltiples.
- Presentar la informació.
- Avaluació. Jutjar el producte. Jutjar la informació.

Un altre model de competències per considerar una persona competent en informació:

- Reconèixer que la informació precisa i detallada és la base per a una presa de decisions intel·ligents.
- Reconèixer la necessitat d'informació.
- Formular preguntes basades en aquesta necessitat d'informació.
- Identificar les fonts potencials d'informació.
- Desenvolupar estratègies de recerca amb èxit.
- Accedir a fonts d'informació que inclouen tecnologia informàtica i d'altres.
- Avaluar la informació.
- Organitzar la informació de cara a una aplicació pràctica.

→ Formació de formadors: Alfabetització informacional

Unitat 2: Formació en alfabetització informacional

- Integrar la formació nova a una àrea de coneixement existent.
- Utilitzar la informació en el pensament crític i la resolució de problemes.

Un altre model referent a l'Alfabetització Informacional va ser l'enunciat el 1997 per Bruce: *Les set cares de l'alfabetització informacional*. El model promou una persona competent en relació amb la informació, a partir d'una concepció basada en les tecnologies de la informació, en les fonts d'informació, en la informació com a procés, en la construcció del coneixement i en el saber. Segons la seva opinió, l'AI és un conjunt d'aptituds per localitzar, manejar i utilitzar la informació de forma eficaç per a una varietat de funcionalitats.

De la mateixa manera, per a l'ús correcte i l'accés a la informació, a més d'una actitud activa de cara a l'aprenentatge per a tota la vida, el següent conjunt d'aptituds han de ser presents en l'AI:

- Reconèixer la necessitat d'informació, construir estratègies per a la localització i la recerca d'informació.
- Avaluar la informació, el procés informacional i els seus productes.
- Utilitzar i comunicar la informació.

El model proposat per la Society of College, National & University Libraries (SCONUL), el 1999, conté un model d'aptituds per a l'accés i ús de la informació. En aquesta ocasió, s'explora la importància del professional de la informació en el suport de l'aprenentatge i desenvolupament de competències informacionals en els nous contextos educatius. Entre els elements que distingeix aquest model es troben:

- Reconèixer la necessitat d'informació.
- Distingir diferents formes de cobrir la necessitat d'informació.
- Construir estratègies de localització de la informació.
- Localitzar i accedir a la informació.
- Comparar i avaluar la informació de diverses fonts.

El 1989, Olsen i Coons van descriure cinc fites que havia de recollir un programa d'AI per a un entorn acadèmic:

- Comprendre el lloc i poder de la informació en una societat democràtica.
- Comprendre la varietat de continguts i formats de la informació.
- Comprendre els sistemes normalitzats d'organització de la informació.
- Desenvolupar la capacitat de recuperar la informació procedent d'una varietat de sistemes i de diversos formats.
- Desenvolupar la capacitat d'organitzar i manipular la informació per a diverses tasques d'accés i de recuperació de la informació en el futur.

A partir dels components que inclouen els models d'AI, els recents punts de vista reflecteixen, d'una forma o una altra, etapes o elements similars a considerar per a la implementació d'un programa d'AI, com ara: l'hàbit de la lectura, l'accés i avaluació de la informació, la recerca i recuperació de la informació, el domini dels recursos d'informació, l'avaluació de les fonts d'informació, l'ús de la tecnologia mitjançant el desenvolupament d'habilitats i l'ús de les biblioteques, entre d'altres.

→ Formació de formadors: Alfabetització informacional

Unitat 2: Formació en alfabetització informacional

De manera general, s'evidencia en tots els models d'aprenentatge, un grup de coneixements i destreses necessàries per a l'individu, ja que contribueixen a la posada en pràctica i al domini d'una sèrie d'habilitats útils per a la interacció amb la informació.

→ Perfil del formador

El paper dels bibliotecaris-documentalistes ha canviat en els últims anys independentment que el seu lloc de treball sigui una biblioteca pública, especialitzada o universitària, un centre de documentació o un servei d'informació d'empresa.

L'entorn, les eines i els recursos d'informació han evolucionat i han incrementat, i és previsible que continuaran fent-ho, per tant, considerem necessari introduir noves competències a les ja tradicionals en aquests professionals, en un clima de formació contínua i plena actualització. Davant l'especialista perfectament qualificat en una tècnica concreta, és preferible un professional amb formació científica però amb tendències polifacètiques, obert a la formació permanent, que tingui les competències necessàries per ser hàbil en les noves tècniques.

Les competències professionals del personal han d'atendre a:

- Funcions tècnico-organitzatives.
- Assessorament.
- Formació.
- Promoció de la lectura.
- Alfabetització en informació.

Les competències genèriques que necessita per complir amb la seva tasca seran:

- coneixement de l'organització a què pertany la biblioteca
- capacitat i voluntat d'aprenentatge continu
- capacitat per treballar en grup i integració en equips multidisciplinaris
- habilitats comunicatives
- habilitat per compartir coneixement
- capacitat ètica a l'exercici de la professió, en l'ús de la informació i en la relació amb les persones.

En tres punts podríem definir el perfil ideal del formador:

- Expert en el contingut que haurà d'impartir.
- Coneixements i experiència docents.
- Habilitats comunicatives.

Aquestes tres característiques seran més o menys importants en funció de la matèria que es vulgui impartir. No és el mateix formar en l'ús d'una base de dades comercial especialitzada en dret que fer una visita guiada a grup d'estudiants de primària.

Les següents característiques, més concretes, són les que busquem en els formadors: empatia, flexibilitat i tolerància, humilitat, entusiasme, que sàpiga escoltar, que es faci entendre, que sigui un bon dinamitzador, amb sentit de l'humor,

→ Formació de formadors: Alfabetització informacional

Unitat 2: Formació en alfabetització informacional

provocador, que faci pensar, amb l'exemple sempre a punt, etc. També és important que sàpiga callar i com formular preguntes.

Totes aquestes habilitats de comunicació i de relació es poden aprendre. És una qüestió de pràctica, d'experiència i de posar molta atenció en l'observació. A partir de l'anàlisi ens podem examinar i podem millorar els nostres defectes com a formadors:

- Què hi ha en nosaltres que constitueix un obstacle per a la formació? De vegades tenim pressa per acabar i ens costa escoltar les preguntes dels alumnes, o bé tenim tendència a tallar les intervencions trepitjant les frases. Els obstacles poden ser diversos.
- Què ens dificulta el rol de formador? Normalment, la rutina, quan hem desenvolupat un mateix tema no una sinó infinitat de vegades. També el desànim o cansament.
- Què voldríem canviar però no sabem com fer-ho?

El primer pas és conèixer-nos bé, ser conscients dels nostres errors. És el punt de partida en tot procés de millora.

Una de les claus del formador està en la preparació del curs, i això que prepara (la selecció de continguts, les activitats) ha de tenir la màxima correlació amb les expectatives que s'ha fet l'alumne sobre el curs. Potser és el primer que cal negociar a l'inici de les sessions de formació: buscar la fórmula per aplegar les expectatives amb els objectius del curs. Si no hi ha una correlació entre expectatives i objectius, el curs no funcionarà.

En ocasions, no ser un expert en el contingut del curs es pot aprofitar per aprendre compartint els nostres dubtes. És una manera de motivar en l'aprenentatge, discórrer en grup. El formador es fa més proper i, tot plegat, facilita la comunicació d'idees.

També ens pot donar pistes pensant com va ser el nostre procés quan vam aprendre allò que ara ens toca ensenyar. Pensar en les dificultats que vam tenir ens ajudarà a ser empàtics i a saber quines són les solucions que vam adoptar per superar els problemes.

Tres regles bàsiques que cal respectar:

- 1) No ridiculitzar a través de gestos o comentaris irònics o ofensius cap intervenció, opinió o resposta.
- 2) Tallar les intervencions que no s'ajustin a les regles mínimes d'educació i ciutadania.
- 3) El principal respecte que mereix una intervenció de la qual no en comparteixes el contingut és discutir-la.

→ Estat del desenvolupament de l'alfabetització informacional a Catalunya i a l'Estat espanyol

Les biblioteques espanyoles, tant les universitàries com també les públiques i les escolars, han fet avenços molt considerables en els seus serveis de formació dels seus usuaris. Es pot parlar ja d'un creixement palpable de la difusió i assumpció del programa ALFIN en la comunitat biblioteconòmica espanyola. Al mateix temps, el moviment positiu és també visible en el context de l'educació superior, entre els docents i investigadors de l'àrea d'estudis d'informació i documentació.

Avui dia es poden buscar formes de cooperació entre bibliotecaris i docents perquè s'ofereixin vies didàctiques de qualitat en ALFIN per al col·lectiu (variat i dúctil) d'estudiants universitaris, tenint molt en compte que l'alfabetització informacional dona forma a una competència transversal essencial en la formació de tot futur professional, de tot ciutadà de la societat de la informació i el coneixement. La cooperació freqüent entre personal bibliotecari i docents experts en estudis d'informació és un element clau en aquest camí. Hi ha qui aposta per desenvolupar projectes col·laboratius, com portals de continguts, un recurs integrat d'enorme potencial. Posar en marxa aliances entre els departaments i la biblioteca és una via de futur que possibilitarà l'enriquiment dels recursos, l'enfortiment de comunitats d'aprenentatge i investigació, la possibilitat de respondre a necessitats tant transversals com interdisciplinàries o específiques i, en suma, promourà el servei socioeducatiu que tota biblioteca ha de proporcionar.

El desenvolupament de l'alfabetització a l'Estat espanyol es troba en un període de constant creixement. La importància de l'alfabetització informacional (Alfin) ha estat perfectament entesa per experts i biblioteques espanyoles. De fet, pot afirmar-se que a Espanya hi ha una nòmina significativa d'especialistes en alfabetització informacional i d'experiències dutes a terme en biblioteques públiques, escolars o universitàries. A començament de 2006 les inquietuds entorn l'Alfin de bibliotecaris i experts de tot el país prenen forma al Seminari de treball *Biblioteca, aprenentatge i ciutadania: alfabetització informacional*, que es va celebrar a Toledo els dies 2 i 3 de febrer de 2006. En aquella ocasió, vuitanta bibliotecaris, professors i gestors es van reunir per debatre sobre l'alfabetització informacional, després d'un període previ de reflexió realitzat a través d'una plataforma telemàtica. El resultat van ser una sèrie de documents disponibles avui a Travesia i l'aprovació del manifest *Biblioteques per l'aprenentatge permanent*, on els professionals espanyols se significaven de forma decidida sobre l'interès estratègic de la formació en informació.

Algunes de les iniciatives per a la promoció de l'ALFIN a Espanya, independentment de que siguin o no de biblioteques públiques, són:

- A nivell teòric, hi ha tesis doctorals, publicacions divulgatives i presència en Jornades i Congressos (FESABID, Jornades de l'Associació Andalus de

→ Formació de formadors: Alfabetització informacional

Unitat 2: Formació en alfabetització informacional

Bibliotecaris, Jornades Catalanes de Documentació, Fòrum Biblioteca i Societat d'Anabad), llistes de distribució i grups de treball.

- A nivell teòric-pràctic, hi ha hagut participació en projectes europeus. Des dels ja llunyans PLAIL, DERAL sobre educació d'adults i biblioteca, i Educate, que va donar lloc a Into Info (<<http://educate.lib.chalmers.se/index.html>>), realitzat a finals dels anys noranta amb participació de la Universitat de Barcelona, fins als recents TUNE (<<http://www.tune.eu.com/>>) i PULLS. TUNE ha desenvolupat un model per a la formació d'usuaris (TUNE 2005) amb la participació de la Biblioteca de Castilla-La Machaa. I PULLS (2007) ha produït unes directrius i un model per a l'establiment de centres d'aprenentatge autònom a les biblioteques públiques, amb la participació del Servei de Biblioteques de la Diputació de Barcelona.
- A la pràctica, hi ha molts exemples d'aplicació, virtual o presencial:
 - Virtual, a través de l'espai digital de la biblioteca, en bona part realitzats en mitjans universitaris, però no exclusivament:
 - Tutorials disponibles sobretot en portals de biblioteques universitàries com les de Sevilla, Politècnica de Catalunya i d'altres, tant pròpies com adaptades (casos de TILT o Into Info). Destacaríem també els tutorials E-coms (Electronic contents management skills), Alfin EEES i Alfamedia, iniciatives de la professora Pinto Molina i disponibles a <<http://www.e-infosfera.es/proyectos.htm>>.
 - Desenvolupament de serveis de referència en temps real com Via Virtual (<<http://biblioteca.uca.es/>>), de la biblioteca de la Universidad de Cádiz, i *offline* mitjançant formularis.
 - Cursos basats en eines d'educació a distància, com Moodle o WebCT: el curs "Alfabetització Informacional" de la Universidad de Granada per a estudiants de Psicologia, o el de la biblioteca universitària de Sevilla.
 - Alguns continguts formatius del portal CHILLAS, de la Diputació de Barcelona, especialment l'espai denominat Infoton (<<http://www.diba.es/chillas/infoton/infoton.asp>>).
 - Curs "Per arribar a ser un expert en informació", (<<http://www.bibliotecaescolar.info/actividades/indice.htm>>) per a alumnes de primer curs d'Educació Secundària, desenvolupat per Glòria Durban.
 - Presencial, en els espais bibliotecaris:

→ Formació de formadors: Alfabetització informacional

Unitat 2: Formació en alfabetització informacional

- Gairebé totes les biblioteques universitàries tenen programes de formació d'usuaris, estructurats per nivells, des del bàsic a l'especialitzat. Inclouen formació sota demanda, cursos amb acreditació, que arriba a 3 crèdits, col·laboració en pràctiques docents i treballs finals de carrera. Es poden citar com a exemple en l'àmbit català els desenvolupats a la Universitat Politècnica de Catalunya ("Formació en l'ús de la informació a les biblioteques de l'Universitat Politècnica de Catalunya" i "Disseny d'un programa d'aprenentatge de competències en l'ús i accés de la informació").
- Les biblioteques públiques van realitzant nombroses experiències de formació, tant d'ús d'Internet i alfabetització digital com de formació d'usuaris, i suport a l'aprenentatge permanent i d'adults. Hi ha projectes europeus rellevants on participen biblioteques públiques espanyoles, i podríem afegir esforços com els de la Biblioteca Pública de Tarragona, així com la completa oferta que manté des de fa més de 10 anys la Fundació Germán Sánchez RUIPÉREZ, amb programes clàssics tant per a nens com per a joves, adults, professorat, etc.
- En altres contextos, l'ALFIN ha estat objecte de preocupació ocasionalment en les organitzacions, en serveis d'informació laboral, juvenil o sanitari. I evidentment hi ha moltes connexions amb les iniciatives dels docents i les xarxes de telemàtica educativa, ja que en elles proliferen exercicis basats en programes com Clic, *webquests* que es constitueix en guies per a la realització de treballs documentals, anàlisi, cerca d'informació i resolució de problemes.

Encara que la incorporació d'aquests programes es va fent a ritmes diversos, creiem que l'evolució en els últims anys ha estat positiva, potser no tant per l'increment de la consciència entre la classe política i els agents socials, com per la reflexió col·lectiva dels professionals sobre aquests problemes i la millor manera d'afrontar-los. Per això, i fruit de l'evolució a les nostres biblioteques públiques, no és d'estranyar que l'atenció a la formació d'usuaris i a l'ALFIN hagi irromput amb força, fins i tot amb la dificultat afegida de la debilitat crònica del sector de les biblioteques escolars de Primària i Secundària. I amb unes biblioteques públiques que han hagut de suplir tradicionalment aquesta debilitat i que, alhora, també mantenen retards significatius respecte a la mitjana europea de serveis.

Recursos d'informació sobre materials d'aprenentatge ALFin

- Bloc ALFIN: Recursos e ideas sobre cultura de la información y nuevas alfabetizaciones (abans <<http://alfin.blogspot.com>>, ara a ALFINRED,

→ Formació de formadors: Alfabetització informacional

Unitat 2: Formació en alfabetització informacional

<<http://www.alfinred.org>>). Coordinat per José Antonio Gómez Hernández, del grup d'investigació en tecnologies de la informació de la Universidad de Murcia, realitza tasques de difusió a través d'un excel·lent i molt actualitzat bloc de recursos i idees sobre cultura de la informació i noves alfabetitzacions.

- Documents del Grup AlfinCat, al web del Col·legi de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya <<http://www.cobdc.org/grups/alfincat/documents.html>>
- Links del Grup AlfinCat <<http://groups.yahoo.com/group/alfincat/links>>
- Alfinred: Fòrum per a l'alfabetització informacional <<http://www.alfinred.org/>>. És una plataforma participativa des de la qual s'informa sobre Alfin i es reuneixen recursos documentals d'interès teòric i aplicació pràctica. Es tracta d'una experiència destacable, ja que en el projecte participen professionals de la biblioteconomia procedents de les diferents àrees que intervenen en l'alfabetització informacional. Alfinred ha anat prenent forma des de la seva creació i ja es pot dir que és la plataforma de referència en espanyol sobre alfabetització en informació i la funció educativa de la biblioteca des d'una perspectiva informacional.
- Directorio Internacional de Recursos ALFIN (<<http://www.infolitglobal.info>>). La Secció d'Habilitats Informatives de la Federació Internacional de Biblioteques i Institucions (IFLA) ha creat aquesta base de dades, a nom d'UNESCO, per recopilar materials sobre habilitats informatives (HI) de diferents parts del món.
- Grupo de Trabajo de Bibliotecas Universitarias de la Asociación Andaluza de Bibliotecarios(AAB) <http://www.aab.es/Joomla/index.php?option=com_content&task=view&id=101&Itemid=71>. Contribueix a la difusió de l'alfabetització en informació fomentant la traducció dels documents internacionals que recullen les normes tant de l'ALA com del CAUL i revisant i publicant les traduccions al butlletí de l'associació.
- Projecte ALFIN-EEES <<http://www.mariapinto.es/alfineees/AlfinEEES.htm>>, coordinat per María Pinto, de la Universidad de Granada. És una iniciativa pilot sobre la proposta de continguts de les principals competències genèriques relacionades amb l'alfabetització en informació.
- European Observatory on IL Policies and Research <<http://www.ceris.cnr.it/Basili/EnIL/gateway/gatewayhome.htm>>. És una porta en línia a les polítiques europees, les projectes de recerca i les iniciatives relatives a alfabetització d'informació.

Fonts d'actualització professional i recursos d'interès

- Llista de distribució ALFINCAT <http://groups.yahoo.com/group/alfincat/>.
- Llista de distribució ALFAINFOR <<http://www.rediris.es/list/info/alfainfor.html>>, que fan un importantíssim paper de difusió de les notícies més rellevants sobre l'alfabetització en informació i com a servei de fòrum per al debat i la posada en comú.

→ Formació de formadors: Alfabetització informacional

Unitat 2: Formació en alfabetització informacional

- <<http://entrenautas.ning.com/>>. Comunitat de pràctiques sobre alfabetització informacional per promoure l'ús crític, actiu, compartit i ètic de la informació.
- <<http://eprints.rclis.org/view/subjects/C=2E.html>>. Una altra possibilitat d'actualització automàtica és la sindicació de continguts de la recerca per tema "Users, literacy and reading" a E-LIS (E-prints in Library and Information Science).
- Grup d'alfabetització informacional i formació d'usuaris (AlfinCat) <<http://www.cobdc.org/grups/alfincat/index.html>>.
- Seminari de treball "Biblioteca, aprendizaje y ciudadanía: alfabetización informacional" <http://travesia.mcu.es/S_ALFIN/index.html>. Toledo, Biblioteca Regional de Castilla-La Mancha (2006).
- Anales de Documentación <<http://www.um.es/fccd/anales>>. Revista anual editada per la Facultad de Ciencias de la Documentación de la Universidad de Murcia. Ha publicat des dels seus orígens nombrosos articles vinculats al moviment internacional d'alfabetització en informació.
- Australian and New Zealand Institute for Information Literacy (ANZIL) <<http://www.anziil.org/>>.
- International Federation of Library Associations and Institutions <<http://www.ifla.org/>>.
- American Library Association <<http://www.ala.org/>>.
- Secció d'ALFIN de l'IFLA <<http://www.ifla.org/VII/s42/index.htm>>:
 - Documents que inclouen les Directrius per a l'avaluació de l'ALFIN.
 - Llista de discussió com a fòrum sobre ALFIN per a la comunitat bibliotecària i educativa internacional.
 - Butlletins de notícies que proporcionen novetats sobre activitats i esforços de diferents parts del món.

→ Bibliografia

- ALFIN: II Seminario Biblioteca, aprendizaje y ciudadanía (12/01/2009). En: Biblioblog, Bitàcora Informativa sobre Bibliotecas.
- <<http://www.citafgsr.org/weblogs/biblioblog/archives/006636.html>>
- CASAMAYOR, Gregorio (coord.) (2007). *Els "trucs" del formador: art, ofici i experiència*. Barcelona: Graó.
- CUEVAS CERVERÓ, A. (2007). *Alfabetización en información, lectura y biblioteca escolar*. Gijón: Trea.
- GÓMEZ-HERNÁNDEZ, José-Antonio; BENITO MORALES, Félix; CERDÀ DÍAZ, Julio; PEÑALVER MARTÍNEZ, Ángel (2000). Estrategias y modelos para enseñar a usar la información. <<http://eprints.rclis.org/4672/>>
- GÓMEZ-HERNÁNDEZ, José-Antonio; PASADAS-UREÑA, Cristóbal (2007). "La alfabetización informacional en bibliotecas públicas: situación actual y propuestas para una agenda de desarrollo". *Information Research*, vol. 12, n. 3.
- <<http://eprints.rclis.org/9610/>>
- PINTO, María; SALES, Dora; OSORIO, Pilar (2008). *Biblioteca universitaria. CRAI y alfabetización informacional*. Gijón: Trea.
- VALDES PAYO, Lilibeth (2008). "Alfabetización informacional: una breve reflexión sobre el tema". *ACIMED*, vol. 17, n. 2. <http://scielo.sld.cu/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1024-94352008000200006&lng=es&nrm=iso>
- VICENTE CUERVO, María R.; LÓPEZ MENÉNDEZ, Ana J (2003). "Indicadores de la sociedad de la información: una revisión crítica". *Anales de Economía Aplicada*, XVII. Reunión ASEPELT-España. <http://www.cibersociedad.net/public/documents/38_bdbr.pdf>